

פרוטוקול מס' 44 ד

מישיבת ועדת הכספים מיום ג', כ"ה בשבט
תשי"ט, 3.2.59, בשעה 9.00

נכחו: חברי הוועדה:

- י. גורי - היו"ר
- י. בדר
- י. אפרתי
- י. קרגמן
- י.ש. רוזנברג
- א. בהיר
- מ. אולמרט
- מ. קלמר
- ח. רובין
- ז. סוזאייב
- ש. דיין

מוזמנים:

- מר שרף - הממונה על הכנסות המדינה
- מר סודוקר - מטעם האוצר
- מר גולדנברג - " "
- מר ככבא - " "
- מר שושני ( )
- מר קרצ'מר ( )
- מר רפפורט ( )
- מר גולובסקי ( )
- מר הורביץ (מטעם ענף הדפוס
- מר אפרתי ( )
- מר הררי ( )
- מר נוימן ( )
- מר שנברג ( )
- מר זיז'מסקי ( )
- מר בזק - מזכיר הוועדה

סדר-היום:

קבלת משלחת מטעם ענף הדפוס
חקציב המדינה לשנת 1959/60 (הכנסות)
שונות

היו"ר י. גורי:

אני פותח את הישיבה.

רשות הדיבור למר שושני - מטעם ארגון מפעלי
הדפוס וארגון המדפיסים בישראל.

מר שושני:

זה לפני החצי שנה בערך פנו אלינו מאת משרד
האוצר, אגף המכס, והודיעו לנו שהחליטו להטיל
מס-קניה על פורמולרים של דפוס - שוברים, קבלות, מכתבים וכו'. החנגדנו
לזה ולאחר מ"מ באנו להסכם בדבר ביטול המס, פרט לגבי פורמולרים כאלה
שהן בבחינת סחורה (מראה טופס). במדינה יש בסך הכל 4 מפעלים גדולים
העוסקים בהדפסת טפסים כאלה.

ציבור המדפיסים התנגד להטלת המס מפני שהיא אינה
בר-ביצוע. יש רבנות פורמולרים והטלת המס היתה מחייבת הנהלת חשבונות
שאינה נהוגה בבתי-הדפוס הקטנים.

והבאנו עוד נימוק נגד: בכדי שהמשלה תוכל לשמור
על חשלום המס היא צריכה להעמיד 50 או 60 פקחים שישמרו על כל בתי-הדפוס,
כי רוב בתי הדפוס, אולי 90% מהם, אינם מנהלים הנהלת חשבונות.

א. בהיר:

כמה בתי-דפוס יש בארץ?

מר שושני:

כ-400, מט"ם 40 בתי-דפוס המאורגנים באירגון בתי-
דפוס - אלה הם בתי-הדפוס הגדולים, דפוס
ההסתדרות והמפלגות - והיתר בתי-דפוס קטנים יותר, המעסיקים מאחד עד
חמשה פועלים. בתי-הדפוס הקטנים אינם מנהלים חש בונות; אדם נכנס,
מזמין, משלם ומבצעים את הזמנתו. אילו היו מבצעים את התקנה שרצו להטיל
היה זה מסייע להתחרות בלתי-הוגנת, היות וכל ההזמנות בבתי-הדפוס הגדולים
נרשמים ויכול להיות פיקוח עליהם, דבר שאינו קיים לגבי המפעלים הקטנים.
לאחר מו"מ הבינו השלטונות שהצדק אתנו והקטינו
דרישתם (גם לאחר איום של משהו במשפט על המשרד). הוחלט להשאיר את המס
רק לגבי פורמולרים להנהלת חשבונות - בין אם הם למכירה או בהזמנה, בין
אם בלנקו או עם פירמה.

אנחנו מתנגדים גם לזה, כי יצטרכו לבדוק כל
פורמולר אם כתוב "זכות" ו"חובה" או לא, אם זה פורמולר להנהלת חשבונות
או "אורדר" להנהלת חשבונות וכו'.

אני רוצה למסור כעת הודעה אישית. אני מבין
שהמדינה זקוקה לכסף. אני מעריך את ההכנסות שהמדינה תקבל ממס זה
במכסימום 10 אלפים ל"ז לשנה - כ-10% מערך הסחורה.

י.ש. רוזנברג: ז.א. שהיקף ההדפסה אינו עולה על 100 אלף ל"י.

מר שושני:

המדובר רק בפורמולרים אלה שהוסכם להטיל עליהם
את המס. לפי דעתנו סכום זה אינו מצדיק את הטרחה,
מה גם שיצטרכו להעמיד את בעלי הדפוס בפני הנסיון להעלים מס.
חוץ מזה בעלי הדפוס הגדולים אינם יכולים להסכים לכך משום שזה יהיה פתח
להתחרות בלתי-הוגנת מצד המפעלים הקטנים.

אולם מאחר שהמדינה זקוקה לכסף - אנחנו מוכנים
לשלם את הכסף. אם צריכת הנייר היתה מסתכמת ב-15 אלף טון לשנה, הרי
בתוספת לירה או שלוש לירות לטונה תוכל המדינה לקבל למעלה מ-40 אלף ל"י,
ללא כל הוצאות פיקוח וללא רוגז.

י.ש. רוזנברג: אתה דיברת על הכנסה של 10 אלפים ל"י ואתה אומר
שאתם מוכנים לתת 50 אלף ל"י.

מר שושני:

אולי משהו יכפור באומדן שלי.

מר גולובסקי:

אני עומד בראש ארגון המדפיסים (בתי-הדפוס הקטנים)
ואם כלי אמצעי הקמנו את הדפוס בארץ ברובנו עובדים
רק עם כמה פועלים או בעצמנו.

ברור שהזראה זו היא מעמסה כבדה שלא נוכל לעמוד בה.
שום דפוס קטן לא יוכל להחזיק מעמד בניהול חשבונות, אבל יש גם סיבות אחרות

דומני שגם לממשלה עד היום לא ידועות כתובותיהם
של כל בתי-הדפוס בארץ. אפילו הצנזור הראשי אינו יודע. יוצא שמעמסה
נוספת זו תוטל דווקא על אותם בתי-דפוס שגם היום נושאים בכל העול
ומשלמים את כל החובות, בעוד שהמדפיס הבלתי-ידוע יוכל להתחרות בנו ולא
לשלם את המס הזה.

אני מתפלא על יחס משרד האוצר אלינו. שלחנו
שלושה תזכירים למר שרף ואינני יודע מתוך איזו סיבה לא מצאו לנכון להשיב
לנו. עד כמה שאני יודע ישנה הוראה מטעם הממשלה האומרת שיש לתת תשובה
לכל פניה למשרד. רק לאחר ששלחנו מברק חריף קיבלנו תשובה, אבל אפילו
לא מצאו לנכון להתייעץ אתנו.

אינני יודע מה תהיה ההחלטה שלכם, אבל לגבינו זה
מהוה בעיה רצינית. אם אתם תחליטו שבלתי אפשרי לבטל את ההזראה הזו
יתכן שחברי הארגון שלנו, ז.א. כ-200 בתי-דפוס, יחליטו שלא להדפיס כרטיסים
אלה, כי המדובר בסכום קטן ובריות קטן שאינו מצדיק ניהול הנהלת פנקסים
והפעלת פקחים.

אם בלתי אפשרי לבטל לגמרי את ההיטל הזה אנחנו מעדיפים שהוא יוטל על הנייר ועל הצבע, ז.א. שהוא יחלק בין כל המדפיסים, מאורגנים ולא מאורגנים.

מר קרצ'מר:

אני רוצה להביא נימוק נוסף למה לא צריך להטיל מס קניה על התוצרת שלנו. קיים ויכוח בינינו ובין הממשלה אם אנחנו תעשייה או לא. אנחנו טוענים שאנחנו תעשייה, הם טוענים שאנחנו מלאכה ושירותים. אנחנו טוענים שאנחנו תעשייה המייצרת סחורה למכירה אבל דווקא זו פטורה ממס קניה - ספרים, עתונים וכו'.

בין הסוג השני שאנחנו מייצרים, ספסים למיניהם, יש חלק שנועד למכירה חופשית, אותם ספסים שהראה והזכיר מר שושני, שאין עליהם שום של פירמה. השלטונות אמרו שעל סחורה זו, שנמכרת בחנויות, יש להטיל מס קניה, כי זה מוצר למכירה חופשית. אבל אותו טופס, אם מדפיסים עליו שם של פירמה או של פרט אי-אפשר למכור אותו בחנות, הוא אינו יותר בבחינת סחורה אלא הופך לשירות.

הטענה שלנו היא שבמידה ואנחנו מדפיסים סחורה למכירה חופשית - כגון ספרים ועתונים - הרי בחלקה הארי היא פטורה ממס, ובמידה שאנחנו מדפיסים במיוחד בשביל מזמין הרי היא נועדה רק לצ, אפילו חילם איננו יכולים לחת אותה לאחר.

לפי דעתנו הוראה זו היא איזו הסתבכות או טעות, זו גזרה שרוב הציבור אינו יכול לעמוד בה.

בוויכוח שהיה לנו עם השלטונות הובא הנימוק שגם על רהיטים הנעשים לפי הזמנה מוטל מס קניה. לדעתנו אין המשל דומה לנמשל. רהיטים, אפילו נעשו לפי תרשים המזמין, תמיד אפשר למכור למישהו אחר, מה שאין כן בהזמנות שלנו: ההזמנה טובה רק למזמין ולא שווה פרוטה לאחר.

נוסף לזה יהיה במס כזה סיבוך לכולם, איש לא ידע בבירור מה חייב ומה פטור.

אני מבקש את הוועדה להביא בחשבון את הטענות האלה. בסופו של הוויכוח עם נציגי מס קניה אלה שהתווכחו אתנו אמרו: אנחנו מבצעים החוק קיים וקודם יש לבצע אותו; לאחר שתקיימו אותו תוכלו להביא את נימוקיכם נגד. אבל היות וזו גזרה שרוב הציבור אינו יכול לעמוד בה - ובאמת לא עומד כי יש הרבה בתי-דפוס לא מאורגנים וכאלה שאינם מנהלים הנהלת פנקסים - החוק טרם נכנס לחיים. ואנחנו הגענו כעת למחוקקים.

היו"ר י. גורי: מר שושני הדגיש שהוא לא היה מתנגד לו גבו זאת מהמקור. השותף אתה לדעה זו?

מר קרצ'מר: אם אין ברירה, אפשר אולי להטיל על הנייר או על הצבע. אנחנו נשקול זאת.

היו"ר י. גורי: אני רוצה לשאול את בא-כוח המשרד שלוש שאלות. ישנה טענה למה לא משיבים.

השאלה השניה - בבירורים אחרים שהיו לנו גם כן במסכת זו של מס קניה הועלו הצעות, בעיקר על-ידי בעלי מלאכה, להטיל את המס במקור. יתכן שבמקרים מסויימים זה אפשרי אבל לא תמיד, משום שיש חומרי גלם המייצרים מהם מוצרים שונים, זולים ויקרים. כאן זה נראה יותר פשוט במבט ראשון, אבל אתם מומחים ויכולים לומר אם אני טועה או לא.

בבירורים שונים עם באי-כוח האוצר הגענו למסקנה שבמקרים מסויימים, במקום שזה אפשרי, הדבר אפילו רצוי.

לגבי ענף זה הייתה עולטענה - פתיחת פתח להתחרות בלתי-הוגנת מצד אותם בתי-דפוס קטנים שאי-אפשר להטיל פיקוח עליהם.

א. בהיר:
 הטענה העיקרית, שנדמה לי כי היתאגם מוצדקת, היתה הטענה הכפולה: זה פותח פתח להתחרות בלתי הוגנת; זה מחייב פיקוח והפיקוח "יאכל" את כל ההכנסה של 10 אלפים ל"י, שעליה דיבר מר שושני. אני מבקש תשובה על שתי טענות אלה - הטענה המהותית והעובדתית: האם הפיקוח לא "יאכל" את כל ההכנסה? מה הטענה נגד הטלת ההיטל במקור?

י.ש. רוזנברג:
 אם ההזמנות יהיו פטורות ממס, יוכל כל אדם להכנס לדפוס ולהזמין טפסים הנחוצים לו במקום לקנות אותם בחנות. זה יביא לפרדוקס שהזנמה, אשר בדרך-כלל צריכה להיות יותר יקרה, תהיה זולה מאשר קניה בחנות.

מר גולדנברג:
 אשר לטענה שלא היתה חשובה לפניית בעלי הדפוס, עד כמה שאני הבינתי נשלחה פעם טלגרמה לשלטונות בירושלים - או תזכיר - ונחקבלה תשובה שהעניין נמצא בדיון. באותו זמן הוזמנו נציגי הענף להנהלת המכס ונתקיימו איתם דיון אשר היווה לבעשה תשובה לתזכיר. בסופו של דבר היכו להחליטה. אם התזכיר נשלח למר שחף אך הדיון היה בהנהלת המכס זה היינו הך, כי כל פניה המופנית ללשכת הממונה על הכנסות המדינה יכולה התשובה עליה לבוא ישירות מהלשכה או באמצעות אגף המכס. לכן נראה לי שתשובה בכל-זאת ניתנה.

אשר לטענה למה לא להטיל את ההיטל במקור, כלומר על הנייר, אל לנו לשכוח שאם יוסף היטל נוסף של לירה או של אלוש לירות, ההיטל הזה לא יבדיל בין טופס שיהפסו עליו או שלא יהפסו, לא יבדיל בין עתון לטופס אחר, ולכן כל אותם גורמים המייצגים את הוצאת העתונים והספרים יתנגדו להיטל זה.

מר קרצ'מר:
 נייר עתונים וספרים הוא נייר אחר לגמרי. אין המדובר בו.

מר גולדנברג:
 אי-אפשר להפוך אותנו למוטחים לנייר.

מר שושני:
 הטפסים בהם המדובר אין מדפיסים על נייר-עתון.

היו"ר י. גורי:
 אני רוצה לשאול את נציג המכס האם נכון הדבר שזהו סוג מסויים של נייר שאפשר לייחד אותו

להטיל רק עליו?

מר גולדנברג:
 הוא משמש לצרכים רבים ואולי לא היה בכוונת המחוקק להטיל מס נוסף על שימושים מסויימים. על-ידי הטלה במקור בוודאי ייפגע ענף אחר אשר גם הוא יבוא בטענות. נדמה לי שגם המפעלי הנייר היו מגיבים בשלילה על הטלת מס נוסף על הקינים. אשר לפיקוח, ה"שד" אינו נורא כל-כך כפי שתואר כאן. לא ייווסף אף פקח ואף פקיד מנגנון לצורך גביית מס זה.

אשר לטענה בדבר ההכרח, כביכול, בניהול חשבונות הבה נראה מה המצב בענפים אחרים. בכל ענף יש כאלה שמנהלים הנהלת חשבונות ויש כאלה שלא מנהלים. ההתחרות הבלתי הוגנת בין הישר והלא-ישר, בין זה שמנהל חשבונות וזה שלא מנהל יכולה להיות בכל ענף וענף: רהיטים, נעליים, בכל ענף של בעלי-מלאכה, אבל זה לא יכול להיות ארגומנט נגד הטלת מס.

היו"ר י. גורי:
 האם בענף זה שונה הפרופורציה בין המפעלים הגדולים המנהלים הנהלת פנקסים, לבין האחרים שלא מנהלים, בהשוואה ליתר הענפים?

מר גולדנברג:
 לא. ניקח לדוגמה את ענף הנעליים, שהוא ענף של מאות בעלי מלאכה שאינם מנהלים הנהלת חשבונות ולעומתם יש כמה בתי-חרושת גדולים שכך מנהלים ספרים. בתי-החרושת הגדולים אף פעם לא באו בדרישה לבטל את המס מחוץ נימוק של התחרות בלתי-הוגנת.

מר שושני:

שם אפשר להדביק בול על כל נעל ואילו כאן א
מדובר על מאות פורמולרים. זה לא רהיטים או

נעליים שאפשר לפקח עליהם.

מר גולדנברג:

הדוגמה השניה היא ענף הרהיטים. יש הרבה
נגרים שאינם מנהלים ספרים. גם שם יכולה להיות

התחרות והברחה.

ת. רופין:

רהיטים צריך להוביל באוטו.

היו"ר י. גורי:

האם אתה מסכים למה שנאמר בתזכיר וגם בעל-פה
שהכנסה כולה יכולה להסתכם ב-10,000 ל"י בערך?

מר גולדנברג:

הערכה זו היא מוקדמת, היות וטרם היה באפשרותנו
להעריך את ההכנסה. מאחר שניהלנו מ"מ לא היה
באפשרותנו להפעיל את הצו באופן חקיין.

היו"ר י. גורי:

האם הערכה זו רחוקה מהמציאות?

מר גולדנברג:

לא אוכל לענות על-כך ברורות.

היו"ר י. גורי:

אני רוצה להגיד לחברי המשלחה שאל להם לקבל את
דברי כדברים שיגרתיים משום שזו אמת: ועדת
הכספים תיחזק מלוא תשומת-הלב על החזכיר ועל הדברים שנאמרו, בייחוד שיש
טענות שיש להן משקל. אני רק רוצה להעמיד את מר גולובסקי על טעות אחת:
לוועדת הכספים בוודאי יש השפעה לא קטנה על מדיניות האוצר בעניני תקציב,
כספים וענינים פיסקאליים, אבל היא לא מחליטה יום-יום מה על האוצר לעשות ולא
לעשות, אלא רק בקווים כלליים. מפעם לפעם הוועדה גם דנה במדיניות
מס קניה ואז יש לה אפשרות לדון בפרטים שונים ואם היא מוצאת לנכון גם לעורר
את הבעיה מעל במת הכנסת. הדברים שאתה אמרת - "אינני יודע מה שאתם
תחליטו" - אינם מדויקים, אם כי אין ז.א. שאין לוועדה השפעה.

מר שושני:

אפשר להגיד - מה שתמליצו.

מר קרצ'מר:

אני רוצה להשוב לשאלותיו של חה"כ רוזנברג.
לטענה שלו שייצור פרדוקס שסחורה בהזמנה תהיה
זולה יותר אין כל יסוד משום שהזמנה לעולם תעלה יותר ביוקר מאשר תוצרת
סטנדרטית אשר מדפיסים במאות אלפי טפסים.

היו"ר י. גורי:

יש לי עוד שאלה אחת לבא-כוח האוצר:
אילו הגענו לכלל מסקנה שצריך לגבות מהמוקר,
האם לא היה נוצר מצב כזה שהיו גובים פעמיים? הכוונה היא לתוצרת אחת אשר
גם להבא יגבו ממנה מס קניה, נוסף להיטל המיוחד הזה שמציעים.

מר שושני:

גם אנחנו משלמים פעמיים.

היו"ר י. גורי:

יש הבדל, כי אתם מציעים להעביר את ההיטל הנוסף
על המקור. השאלה היא האם על-ידי זה לא יפגעו
ענפים אחרים אשר היום משלמים פעם אחת.

מר גולדנברג:

אין ספק שכן. היום משלמים מ-20% ועד 12%
ו-7.5%; בכדי לגבות את ההיטל הנוסף של לירה או
שלוש לירות נצטרך להעלות את תעריף המס מ-7.5% ל-10%.

י. קרגמן:

אבל לא על כל סוגי הנייר.

היו"ר י. גורי:

הם טוענים שזה סוג מיוחד של נייר שהם
משחמשים בו.

מר קרצ'מר:

אדון סולאיב, שהוא גם סומחה לנייר, בוודאי יאשר שיש נייר מיוחד לכתיבה, על נייר שנועד להדפסת ספרים ועתונים אי-אפשר להדפיס טפסים.

הינ"ר י. גורי:

אני מודה לחברי המסלחת על הביאורים שמסרו.

(נציגי ענף הדפוס עוזבים את הישיבה)

י. בדר:

אני מבקש להוציא את הישיבה מחדר זה. אי-אפשר לשבת בקור כזה. אם אצטנן אני מודיע שהינ"ר יהיה אחראי לכך.

הינ"ר י. גורי:

כמו בכל דבר גם בענין זה אינני פוסק יחיד ואינני דיקטטור. אם חברי הוועדה יאמרו לי שלא רוצים לשבת לא אשב לבדי. זו באמת תקלה אבל אני חושב שאפשר להתגבר עליה.

ח. רובין:

בכוונה הביקורת שסדרי כינוסה של הוועדה צריכים להיות מתקבלים על הדעת. אם רוצים לחמם את האולם הזה מגוחך הוא להעמיד רק תנור אחד. צריכה להיות תשומת-לב בענינים אלה, אמ"כ אינני יודע מצד מי.

אשר לישיבה זו אינני מציע להעבירה למקום אחר, אך אני רוצה שלהבא ידאגו לזה.

י. בדר:

אני חפץ ואומר שאדוני הינ"ר יהיה אחראי אישית לכל התוצאות.

למר גורי יש שיטה מוזרה: כאשר חבר ועדה כותב לו מכתב הוא אינו עונה למכתב זה. הדבר קרה לי כמה פעמים ואני שתקתי מתוך יחס כבוד לינ"ר; מה אני יכול לעשות? - יש אנשים שאינם אוהבים לכתוב. אם יש איזה ספק בדברי אני מציע את מזכיר הוועדה להוציא את המכתבים ולבדוק על איזה מהם נשלחה לי תשובה.

אני רוצה להתייחס בדברי למכתב מסויים ששלחתי לינ"ר בקשר לנעשה בעיריית נתניה. שם נעשים דברים שלא ייעשו. כבר פעמיים מבקר המדינה דוש תיקונים והוציא הנחיות שלא יתכן הדבר כי משק הכספים הפרטי של ראש העיריה יהיה מעורב במשק הכספים של העיריה, אבל זה לא עזר. בזמן האחרון נתגלו שוב דברים אלה.

מה עושים שם? - השיטה היא פשוטה: כשבא ספק של העיר ודורש כסף, ראש העיר נותן לו העברה, של מה שמגיע לו לראש העיר באופן אישי, לחשב הכללי. אתם בוודאי יודעים שבארץ המצב כזה שבו דורש-תביעה לחשב הכללי שווה מספר אחוזים פחות מאשר הסכום הנקוב, מפני שאי אפשר לא יודע מתי ישלמו. היו אפילו חדשים שהחשב הכללי הפסיק לשלם לספקים ולקבלנים. שמעתי זאת מפיו של מר ארנון בוועדת הכספים. אחר-כך ראש העיר מוציא לו את הכספים מהקופה. קרה אפילו שהיו מזומנים בקופת העיר, הוא יכול היה לשלם במזומנים לספק, אבל הוא נתן לו העברה פרטית.

חברי עירייה פנו למבקר המדינה והמבקר עשה חקירה לכן ביקשתי במכתב אל מר גורי שענין זה יובא לישיבת ועדת המשנה לעניני מבקר המדינה. מעל במת הכנסת הבטיחו לנו שוועדה זו תעבוד באופן קבוע.

אני מבין שיש נטיה לכסות על אי-סדרים, וברור שכאשר הקואליציה היא מפא"ית צריך להסתיר את הדברים לפחות עד הבחירות.

כתבתי למר גורי שאני מבקש ממנו לכנס את ועדת המשנה ולשאול את מבקר המדינה. אולי הוא יגיד שהכל כשורה - ואתם תאמרו לו - ואולי יאמר שאמנם ישנם דברים כאלה שהזכרתי, ואנחנו, על סמך החוק, רשאים לדרוש דו"ח מיוחד.

היו"ר י. גורי:

אני דוחה את האשמה של ד"ר בדר שיש לי שיטה לא להשיב. הייתי יכול לומר אפילו דבר חריף, אבל אומר רק זאת שהדברים לא נכונים. אני משיב ואני משיב גם לד"ר בדר. לא פעם עניתי לו ואין לי שיטה כזו. אם הוא אומר זאת זה רק בכדי להרגיז אותי; מדוע הוא צריך להרגיז אותי - אינני יודע. ויש לי עד. תבדוק את התיקים, תבדוק את המכתבים הנכנסים ותראו אם יש לי שיטה לא להשיב למכתבים.

מה קרה עם המכתב הנדון? - קיבלתי את המכתב ומיד אמרתי למר בזק שעלי להשיב על המכתב. זה היה בצאתי מירושלים בשבוע שעבר. לא אני ולא מר בזק שייכים לסוג זה של אנשים שנביים יחד איזו "הצגה". הוא יכול לאשר שדיברתי אתו שצריך להשיב למכתב. ישבתי עם מר בזק ביום ד', לפני שבוע, וכאשר ראיתי את המכתב הזה של ד"ר בדר אמרתי לו: תזכיר לי שאני צריך להשיב. חשבתי שקודם יש לשאול את מבקר המדינה ואחר-כך להשיב.

תמוה בעיני שד"ר בדר, שהוא כל-כך בקיא ומנוסה, ניסח מכתב כזה. מה ז.א. שיש לדרוש ממבקר המדינה להזדרז בהכנת הדו"ח?

י. בדר: אני כתבתי זאת? - ביקשתי לכנס את ועדת המשנה.

היו"ר י. גורי:

במכתב יש פסקה כזו שאסור לחכות לדו"ח השנתי. אנחנו מקבלים דו"חות מפעם לפעם, ברגע שאקבל את הדו"ח אביא אותו לוועדת המשנה, אבל אינני יכול להביא את הענין לוועדת המשנה לפני שיש דו"ח. לתבוע מהמבקר להזדרז בסיום הדו"ח - לדעתי זה לא נוסח מקובל בוועדת הכספים.

דבר אחרון: ד"ר בדר, תעקור מלבך כל מחשבה שאני אי-פעם יכול להתיר לעצמי, בתפקידי זה שאני ממלא, לכסות על משהו או מישהו, לכסות על הקואליציה בנתניה. תעקור מלבך מחשבה כזו. אני גם מטיל ספק אם יש לך מחשבה כזו. אינני נותן את ידי לדברים כאלה ולא אתן ידי לדברים כאלה. ואם אתה שומר לי איזו שהיא ידידות, שנרקמת תוך כדי עבודה משותפת, הרי דברים אלה הם כדקירת פגיון בידידות זו - שאני משתמש בתפקידי כדי לחפות על הקואליציה.

י. בדר:

אני רוצה לתקן טעות. כתבתי במכתבי שנדמה לי כי הענין אינו יכול להדחות עד לדו"ח השנתי הרגיל ולכן מבקש אני להביא את הענין, ללא דיחוי, לדיון בפני ועדת משנה מוסמכת, בה אני אציע לבקש ממבקר המדינה דו"ח מיוחד ודחוף בענין זה.

היו"ר י. גורי:

זו הטעות שלך. אין מצב כזה שצריך לחכות לדו"ח השנתי. אם המבקר מבקר איזה ענין באופן מיוחד הוא מגיש דו"ח לחוד.

י. בדר: על סמך החוק יכולה הוועדה לבקש דו"ח מיוחד.

היו"ר י. גורי:

הוא עוסק בזה.

י. בדר:

אני אומר שהוועדה יכולה לבקש דו"ח מיוחד ומידי. זה ענינה של הוועדה. לכן ביקשתי לכנס את ועדת המשנה. אם הוועדה תחליט, ברוב קולות, שלא לבקש דו"ח, לאחר שתשמע את מבקר המדינה, גם מזה אסיק מסקנות; אולם אינני יכול להסכים שיו"ר הוועדה יחליט אם לבקש דו"ח ממבקר המדינה או לא.

היו"ר י. גורי:

כאשר אמרתי שיש צורך להשיב למכתב אבל לא עניתי משום שרציתי לשאול תחילה את מבקר המדינה, אין זה אומר שאני מסרב לכנס את ועדת המשנה. אילו ישבנו בירושלים הערב היתה מתקיימת ישיבה של ועדת המשנה והייתי מביא את הענין.

י. קרגמן:

אתה שוחחת עם המבקר?

מר בזק:

הוא כתב שהוא עוסק בזה.

י. בדר: אחרי הדו"ח וההנחיות שלמבקר המדינה ראש העיר עושה את שלו. הוא מיוחס. וזאת בניגוד גמור להנחיות שניתנו נגד התנהגותו.

א. בהיר: כאשר הוועדה תטפל בענין הפניה של חה"כ בדר תעמוד על סדר-היום.

היו"ר י. גורי: לא עלה על דעת אחרת. זה דבר מובן מאליו. על יסוד מה אמרנו?

מ. קלמר: לסדר: אני רוצה להפנות שאלה ליו"ר ולבסוף אציע להעמיד את השאלה על סדר-יומה של הוועדה. התקיים כינוס של מפלגת פועלי ארץ ישראל שבו נוכחו, בין השאר, גם נגיד בנק ישראל וגם יו"ר ועדת הכספים, ואשר דן בעניני כלכלה. הסיכום של יושב-ראש הכינוס - חבר מפלגה חשוב מאד, שהוא חבר-כנסת ושהיה פעם ראש ממשלה, מר שרת, ושהציבור מייחס חשיבות לדבריו, מה גם שנאמרו כדברי סיכום של הכינוס כולו - היה שכפי הנראה לא נוכל להמלט מפיחות הלירה. דבר זה, שנשמע כסיכום בכינוס של המפלגה השלטת, שמחזיקה את התיקים החשובים בממשלה, יש לו חשיבות גדולה. אני יודע שהמונחים פונצים ושואלים: לקראת מה אנחנו הולכים? ואילו כאן מכחיש שר האוצר שעומדים בפני פיחות ערך הלירה.

י. קרגמן: הודעת שר האוצר היא המוסמכת.

מ. קלמר: הציבור רוצה להאמין יותר לאותו כינוס מאשר להודעתו של שר האוצר. ויתכן שבקרווב נעמוד בפני זה.

אינני חושב שוועדת הכספים צריכה לעמוד בפני הפתעה. אני מציע ליו"ר, שגם הוא השתתף בכינוס זה, להעמיד את השאלה לדיון בוועדת הכספים. יש להזמין את שר האוצר ואת נגיד בנק ישראל כדי לשמוע מהם הודעה מוסמכת וגם לפרסם אותה.

ז. סרנאיב: אני מודה לחה"כ קלמר על שאלתו. קראתי במספר עיתונים את ההודעה בדבר הדיון הזה והתרשמתי מנוסח ההודעה שזה היה קטגוריקט שהועבר לכל העתונים, מפני שבכמה עיתונים הופיעה ההודעה באותו נוסח. נתקבל הרושם כאילו נמסר מאיזה מקום חומר על הדיונים שהתנהלו שם. ואחר-כך בהרבה מקומות ופגישות שמעתי את הציטוט הזה, מפני שהדברים נאמרו על-ידי שרת - ובציבור מאד מעריכים אותו - בנוכחות יו"ר ועדת הכספים של הכנסת ונגיד בנק ישראל.

מה החמור שבעוזה זו? - בסופה היה כתוב ששר שרת סיכם את הדיון והדגיש שהוא התרשם מהדברים שנאמרו בו על ידי כל המשתתפים, או רוב המשתתפים - אינני זוכר בדיוק את נוסח ההודעה - כי כולם - או רובם - הביעו את הדעה שאין מנוס מפיחות ערך הלירה. אם כך מסכם שרת דיון שהשתתפו בו נגיד בנק ישראל ויו"ר ועדת הכספים, הרי אין ספק שיש חשיבות לסיכום זה.

מדוע אינני מציע לקיים דיון כל כך כי הוא לא יוסיף הרבה, אבל/אנחנו מדברים כל-כך הרבה? אין ספק שידיעה זו הוסיקה.

היו"ר י. גורי: אני רוצה לומר כמה משפטים בענין זה. ראשית - זה לא היה כינוס. יש חוג רעיוני במפא"י אשר מתאסף מפעם לפעם ושרת הוא המנחה של החוג הזה. אני משתתף בו כחבר המפלגה גורי, הוא הדין בשרת. נגיד הבנק הוזמן כמוסחה והוא לא הופיע כנגיד הבנק. כאשר אתם מדגישים שהשתתף בו יו"ר ועדת הכספים זה לא מדוייק. אני השתתפתי כחבר מפלגה. אני חבר בחוג זה ואני משתתף בו באופן קבוע. מר הרוביץ הוזמן להרצות בתור מוסחה.

אני זוכר שביום ד' שעבר אמר שר האוצר כי אין כל מחשבה לעשות דבלואציה. אינני ידיעה יותר מוסמכת - אני מתכוון לצד הרשמי, הפורמלי - של שר האוצר או ידיעה אחרת? ברור שהציבור יכול להתרשם, אבל אם מעמידים זאת על בסיס פורמלי שר האוצר הודיע שאין כל מחשבה לעשות דבלואציה.

לענין זה יותר ממה שיש בו, ואצלנו רגילים לפרסם למחרת היום.
על יסוד מה לדרוש דיון? לא צריך לייחס

ז. סוזאייב: אדוני מסכים שפרסום זה היה מיותר?

הינ'ר י. גורי: הצטערתי מאד עליו. אבל מה תכליתו של בירור כזה? במקום שיועיל הוא יזיק. כל דיבור נוסף יכול רק להשיג את המטרה ההפוכה.

מ. קלמר: יש לי שאלה אחרת: מתי אתה חושב להביא את ענין משכורת הדיינים?

הינ'ר י. גורי: לא רק שלא גנזתי ענין זה אלא יותר מזה - אני עושה הכל בכדי להחיש את הדיון. אם לא הצלחתי לעשות זאת אין זה באשמתי כיו"ר. אין לי ספק שלפני שנגיע לדיון בתקציב נברר ענין זה בוועדת משנה ובהיה מוכנים.

י. בדר: ענין זה של השמועות על דבלואציה הוא באמת ענין הראוי לדיון בוועדת הכספים מכמה סיבות. ראשית כל אני רוצה להגיד לחברי הוועדה שהשמועות על דבלואציה יצרו מצב מוזר וכבר היום יש תוצאות ממשיות לשמועות אלה. בתור דוגמה אני רוצה להגיד שמוסד אחד, מאד חשוב בארץ ומאד פטריוטי, סרב לקבל מגורם חוץ תשלום מידי במטבע קשה מתוך חישוב שהוא מיד יעביר את הכסף לאוצר ויקבל את התמורה לפי השער הרשמי והוא יכול לסבול מדבלואציה. אחר-כך הוא הציע לשלם לו את הסכום בתשלומים חלקיים. לזה מגיעים כאשר יש שמועות על פיחות.

נכון ששמענו הודעה משר האוצר, אבל שר האוצר שלנו אינו כה דתי כמו שהיה מר קריפס, שר האוצר האנגלי לשעבר, שהיה ידוע כאדם שמגזים בשמירה על האמת. בכל זאת הודיע מר קריפס יומיים לפני הפיחות של הלירה השטרלינג ששום פיחות אינו בא בחשבון.

אחרי מה שאמר מר שרת ואחרי השמועות על פיחות, יש לנו סיבה לגיטימית לדרוש כי שר האוצר ונגיד הבנק יבואו בפני הוועדה ויתנו הודעות לאור מה שנשתנה. חברי הסיעה שלי הציעו שענין הפיחות, והשמועות סביבו, יועלה לדיון כהצעה לסדר-היום של מליאת הכנסת, אבל אני מעדיף להצטרף להצעתו של חה"כ קלמר להסעיד את הענין לסדר יומה של הוועדה.

בישיבה הקודמת שאלתי את מר שרף מה ידוע לגבי שינויים במסים - האם יהיו שינויים בשיעורי המסים הקיימים או מסים חדשים. אם יהיו שינויים באומדנים, הרי עבודתנו נצטרך לעשותה במידה רבה מחדש. מר שרף ענה לי, כמו שעונה פקיד בכיר אחראי: זהו מה שאני מביא בשם הממשלה, על יתר הדברים עליכם לשאול את שר האוצר.

בינתיים, ביום ו', קראנו את הודעת שר האוצר שחסרים בתקציב בערך 175 מיליון ל"י, וחלק מזה נצטרך לכסות על-ידי מסים. אני חושב שאין טעם לדון בכל פרטי התקציב כאשר אומרים שהתקציב ישתנה ב-175 מיליון ל"י; או שמר שרף יגיד לנו משהו על 175 מיליון אלה או ששר האוצר יבוא לוועדת הכספים ויגיד לנו. אני חושב שהמועד האחרון לבירור ענין זה הוא תחילת הדיון במליאה על תקציב משרד האוצר.

הינ'ר י. גורי: יתכן שמר שרף יוכל כבר היום להשיב על שאלתך. אני מכל מקום יכול להגיד, לא רק על סמך הפרסומים בעתונות, שלממשלה יש מחשבות, שמתגבשות עכשיו, להגדיל את התקציב ואני כמעט בטוח שבשבוע הבא נשמע דברים על-כך מפי שר האוצר.

י. בדר: אני מבקש להצביע על הצעת חה"כ קלמר.

י.ש. רוזנברג: אני חושב שאין כל צורך בדיון על פיחות ערך הלירה. אם אלה במפא"י שמכירים את הענינים האלה דנו בכובד ראש והחליטו מה שהחליטו, יש להניח כי סוף סוף הממשלה תגיע לאותה מסקנה. אולם שר האוצר יכול להגיד לנו מהי ההחלטה היום ולא מה יחליטו מחר. אנחנו במתכוון נכניס את שר האוצר למצב שהוא יצטרך להשלוח אותנו.

מ. קלמר:

אני מאד מפתלא על חברי ד"ר רוזנברג אשר בצורה כה נאיבית מתנגד להצעתי. אני מסכים שמה שהחוג הזה יחליט תחליט בסופו של דבר הממשלה, אבל ועדת הכספים לא צריכה לעמוד בפני מצב כזה שאיננה יודעת מה עומד להתרחש.

י. בדר:

אני רוצה לנסח את הצעתי: להזמין את שר האוצר ונגיד הבנק לבירור קצר על

מצב המטבע ועתידו.

מ. קלמר:

אני מצטרף לנוסח זה.

היו"ר י. גורדי:

אני מציע שביום ד' הבא, כאשר שר האוצר יופיע בפני הוועדה, נציג לא שאלה זו. אני מציע את הצעתי לא כיו"ר אלא כחבר ועדה, מול הצעתו של חה"כ בדר. אביא לשר האוצר את כל חילופי הדברים ואנסך לן שביום ד' אנחנו רוצים להמשיך. לאחר תשובתו של שר האוצר נחליט אם לקיים דיון, בנוסח זה שחה"כ בדר מציע, או לא לקיים.

א. בהיר:

אני מציע להצביע על הצעת חה"כ בדר ביום ב' בישיבת ועדת הכספים.

י. בדר:

אם זה תקדים תמיד אציע להצביע באיזה יום אחר.

א. בהיר:

אני בטוח שאין לך כל ענין להביא דברים שעלולים להזיק. לכן אני מציע היום לא להצביע על הצעה זו. אם לחבר ועדה יש סיבה לצקש דחיית הצבעה, על הצעה שהוגשה באותה ישיבה, יש לו הזכות הלגיטימית לעשות זאת.

ח. רובין:

אני מודה שזה למורת רוחי להצביע בענין זה - בין אם הינם או ביום ב'. שמעתי את ניסוחו של חה"כ בדר וניסוחו של היו"ר ולא ראיתי ניגודים. אינני מדבר על ההנמקה אלא על עצם ההצעות. הבינותי שיש הסכמה כללית לגופו של ענין: לשאול את שר האוצר ובעקבות שאלה זו יכולה להתפתח שיחה, כעין ראשית-דיון. לכן אין התנגדות. אינני מבין מדוע צריך לעסוק בניסוחים בענין כה עדין.

היו"ר י. גורדי:

אני מציע ומבקש לקבל את הסיכום של חה"כ רובין. נעביר את הפרוטוקול לשר האוצר וביום ד', כשהוא יהיה בוועדה, לכל אחד יש זכות לשאול. תהיה שיחה ומה שנחליט לאחר השיחה אתו אינני יודע.

ז. סנזאיי:

אני רוצה לתמוך בהצעה זו. אני גם כן אינני להוט להצביע על הצעת חה"כ בדר. אני מציע שהיו"ר יטביר לשר האוצר מה התרחש כאן כדי שהוא יהיה מוכן לתשובה.

י.ש. רוזנברג:

מה שהציע חה"כ בדר זה דבר אחר, הוא הציע לקיים שיחה רעיונית בוועדת הכספים עם שר האוצר ועם נגיד בנק ישראל, כעין סימפוזיון על בעיית המטבע. בדרך זו אני מוכן ללכת.

היו"ר י. גורדי:

ועדת הכספים איננה חוג רעיוני. כאשר היא דנה היא מסכמת משהו. אם אתה סבור שדיון כזה מיותר תאמר זאת בפה מלא. אני לא יכול לסנוע דבר כזה. כיו"ר הוועדה אני חייב להעביר. לתשומת-לבו של שר האוצר שהיה דיון כזה וביום ד' הוא ישיב.

י. בדר:

אני רוצה לתקן את הצעתי: אני מציע לקיים דיון בוועדה על בעיות המטבע.

היו"ר י. גורדי:

שמעתי שבעוד שבועיים יגיש שר האוצר גם תקציב מטבע חוץ. אז תהיה לנו מסגרת

מתאימה לדיון כזה.

י. בדר:

אין שום קשר בין תקציב מטבע החוץ לבעיה זו.

ח. רובין:

אינני מבין מדוע בענין זה נחוץ צחצוח חרבות.

י. בדר:

ההבדל בינינו הוא בזה שאני מציע לקיים דיון עם מר הורוביץ ועם שר האוצר ואילו היו מציע שתהיה שאילתה לשר האוצר. אני לא רוצה לשאול אותו.

היו"ר י. גורי:

יכול להיות שבשלב מאוחר יותר תבוא גם הצעתך. קודם נשאל את שר האוצר.

ח. רובין:

בענין זה אני סודאג, כי עצם ההתענינות עלולה לגרום נזק. אני מציע שעד יום ב' תתקיים שיחה בין ד"ר בדר והיו"ר; אולי שניהם יגיעו למסקנה משותפת. אם לא יגיעו למסקנה משותפת נעלה את הענין שוב לדיון.

י. בדר:

אולי בכל זאת מר שרף יגיד לנו משהו בקשר עם התכנית להגדיל את התקציב?

מר שרף:

ניסיתי לברר מי מסר את הידיעה בעתונים על דבר הגדלת התקציב ב-175 מיליון ל"י. נאמר כי על כך דובר בוועדת הכספים ביום ד'.

י. בדר:

האם מר שרף אינו סבור שבתקופה שוועדת הכספים יושבת על מדוכת התקציב הודעה מסוג זה צריך למסור לוועדה ולא לעתונות?

מר שרף:

שר האוצר אמר שהוא היה בוועדת הכספים ביום ד' ושם אמר כי יחסר סכום של 175 מיליון ל"י; בוועדת הכספים הגיעה, כנראה, הידיעה לעתונות. הוא אפילו התרעם על כך.

התקציב לשנת 1959/60 (הכנסות)

היו"ר י. גורי:

אנחנו עוברים לדון בתקציב.

דלק

ז. סנזאייב:

הייתי מבקש שמר שרף יסביר לנו את החשבון הכולל של הדלק. יש קרן מיוחדת, כתוצאה מירידת המחירים, אשר ממנה מסמנים את הנחת הצינור. מה שמענין אותנו כרגע הוא לא רק תעריפי הבלו והמכס, אלא כל משק הדלק, מפני שההכנסות ממנו מהוות אחוז ניכר מססי העקיפין.

מר טורוקר:

מר קוזלוב יופיע בפני הוועדה וימסור פרטים מלאים.

פ. אולמרט:

מצד אחד משרד התחבורה מעודד יבוא של מכוניות הפועלות על סולר ולא על בנזין, בעלות מנועי דיזל, ומצד שני, במקרים רבים מאד, מקשים על התרבות מכוניות הפועלות על סולר. אני מתכוון למכוניות קטנות, ג'יפים ומכוניות אחרות, שהכניסו מנועי דיזל. הטלתם עליהן מס גבוה כל-כך בצורה של דמי-רשיון, עד שלמעשה זה מכסה את ההפרש שישנו בין השימוש בבנזין לבין השימוש בסולר. שאלתי היא: באיזה מקרים אתם מעונינים בשימוש בסולר ובאיזה לא?

בוועדת הכלכלה נערך בזמנו בירור

על השימוש בנפט. נציגי האצר לא השתתפו בבירור זה. נוצר הרושם שהשאלה לא לובנה מספיק, בקשר עם המצאתו של פלוני, אשר הביא הסבר שלא סתרו אותו. אנחנו ביקשנו פעמיים חומר, מחוץ לחוות-דעת הטכניון, מדוע לא ניסו להשתמש בקרבוטור זה שמאפשר פעולת מנוע בנזין על נפט. היו גם סיכויים רציניים ליצוא. היות ואפשר להתאים קרבוטור זה לכל מכונית, קיבלנו את הרושם שהאוצר לא היה מעונין בהמצאה זו, כי הוא עלול להפסיד מהעברה זו של מכוניות מבנזין לנפט. אז לא קיבלנו תשובה, למרות שהובטחה לנו פעמיים, וכך הדבר נשכח. אני רוצה לדעת מתי אתם מעודדים את השימוש בסולר ומתי לא?

י.ש. רוזנברג:

האם יש איזה אומדן איך תשפיע הליברליזציה, לגבי יבוא מכוניות, על הכנסות אלה? יש להניח שאם סחיר המכוניות עולה באופן פתאומי באחוז כל-כך גבוה יהיו ית של מכוניות.

אני רואה שההכנסות מדלק הסתכמו ב-30.8 מיליון ל"י עבור תקופה של 9 חודשים, כלומר כ-3.4 מיליון ל"י לחודש. מאחר שההכנסה צריכה להגיע ל-43.5 מיליון ל"י פירושו הדבר שההכנסה בשלושת החודשים האחרונים צריכה לגדול עד כ-4.5 מיליון ל"י לחודש. האם יכול להיות הבדל כזה דווקא בחודשי החורף, כאשר צריכת הבנזין יורדת, גם אם יש עלייה בצריכת הנפט?

י. בדר:

אני רוצה לנבוע בבעיה היסודית איך אני רואה את מסק הדלק. היו מחירים של דלק שהיו מקובלים עד 1956. בשנת 1956 קרו דברים מסויימים בתעלת סואץ; מחירי הדלק בעולם עלו באופן ניכר ועלו גם מחירי הדלק בארץ באופן ניכר מאד. זה היה בקשר עם קשיי ההובלה, עם הבטחת האספקה של הנפט המזרח תיכוני. כשהועלו המחירים דובר גם בוועדת הכספים על הצורך להוריד את מחירי הדלק אחרי חלוף המשבר. למעשה קיבלנו הבטחה כזו. אחר-כך אמרו שכיוון שההעלאה לא כסתה לגמרי את הפרשי המחירים צריך להמשיך במחירים אלה עד שהאוצר יכסה את כל ההוצאות שנגרמו מסעת החירום. קיבלנו זאת, בלענו גם זאת וחיכינו. אחר-כך נאמר לנו שלא תהיה הורדה; האוצר קיים הבטחה זו במאת האחוזים, ועוד העלה את מחיר הסולר - הסילו בלו או מכס על סולר.

אבל בינתיים קרו דברים. ראשית-כל - מחירי הנפט בעולם ירדו. שנית - דמי ההובלה ירדו.

לגבינו עוד לא. יש לנו חוזים לשלוש שנים.

א. בהיר:

בשביל ישראל דמי ההובלה ירדו בקשר עם פתיחת אילת והבטחת צינור הנפט. בקיצור: בהשוואה למחירו בינואר 1957 או בפברואר 1957 ואפילו בספטמבר 1956. הפרש זה, כיוון שהמחירים ירדו, נמצא באיזה מקום.

י. בדר:

15 מיליון ל"י בתקציב הפיתוח. יבוא סך קוולו ויתר הסברים מלאים על כל השאלות.

מר סולרסקי:

אם סכום זה נמצא בתקציב הפיתוח אני מציע לאפשר לי לעיין בפרק זה ואחר-כך אמשיך בשאלותי בקשר לדלק.

י. בדר:

עוד דבר אחד: דלק זה גם גז. גם במשק הגז חלו שינויים בזמן האחרון. אני רוצה לשאול האם אין כוונה להעלות את שיעורי הבלו על גז. שאלה זו אפשר לשאול משה סיבות: א) כאן אין סכנה כמו לגבי שמנים, שמפעלי ההסתדרות יקנו פתאום שמנה-סכה בכמויות גדולות לפני העלאת הבלו.

ז. סוזאייב:

מתי זה יהיה?

י. בדר:

היא, אמרו לנו שתהיה חקירה אבל מתוך רוב עיסוקי לא קיבלנו דו"ח על מצב החקירה.

ז. סוזאייב:

אני מציע להעביר זאת למבקר המדינה.

י. בדר:

זו יזמה פרטית. גם אתה יכולת לקנות, גם לך היה מותר. אבל לגבי הגז אין סכנה משום שכיבול הטנקרים של גז מוגבל זהם נמצאים בידי חברות מועטות. לכן אין סכנה של הברחה. בענין זה אפשר לשאול ואפשר אפילו לפרסם זו שיכנס לתקפו אחרי כמה חודשים לכן אני שואל האם אין כוונה להעלות את הבלו על הגז.

אותה שאלה אני שואל לגבי נפט ולגבי סולר. לגבי בנזין אינני שואל מפני שאני יודע שאינטרסים חשובים מאד של מחזיקי מכוניות פרטיות תמיד עמדו, ובהצלחה, נגד העלאת הבלו על בנזין וגם יעמדו בעתיד.

ש. דליון:

אני רוצה לשאול האם אפשר לסייג את ההתייחסויות בעניני דלק לפי מסדות - נסיעות לנוחיותם של האזרחים לחוד ותצרוכת של חקלאות, תעשייה ותחבורה, בתוך זה רכבת והובלה ימית - לחוד. כמו כן: באיזו מידה זה לא ייקר את מסק יתוך כך גם את התוצרת החקלאית.

רובין:

אני מבקש להכין קצת חומר בכתב, עד כמה שאפשר, לקראת השיחה עם מר קוזלוב. הייתי וצה שנקבל רשימה של מחירים של סוגי הדלק השונים והתשלומים המצטרפים להם. נוך הבחנה מה זה מס ומה זה קרן השוואה או כל דבר אחר.

כמו-כן הייתי מעוניין לקבל מספרים על צריכה בתקופה של החדשים שעברו ובהשוואה לאומדן.

ודבר אחרון: מהי העליה המשוערת בצריכה שנה הקרובה, בשנת התקציב עליה אנחנו דנים, והחלוקה לפי הסוגים. מאד יה רצוי שנקבל חומר זה בכתב.

בדברי ההסבר מדובר על עליה ב-3% בלבד ל ההכנסה המשוערת. ההפרש של 12 מיליון נובע, לפי דברי ההסבר, ממיון אחר ל המסים וענין הפטור המיוחד. אבל ההבחה היא שיש בזה רק עליה בשיעור 2. קודם אני רוצה לקבל אישור שבוזה אין שינוי של תעריפים. אני מבין העליה נובעת בעיקר מגידול הצריכה. אם אנחנו מניחים שהתפוקה, גם בתעשייה גם בחקלאות, עולה ב-10% מדי שנה, פירוש הדבר שגם הצריכה צריכה לגדול מידה הרבה יותר גדולה, מבלי להביא בחשבון את כל התוספות האחרות. עליה היא רק ב-3%, וב-3% אלה כלולה העלאת תעריפים, נשאלת השאלה: מה האומדן נמוך?

(המשך הישיבה רשמה שפ)

א. בהיר:

אני מבדיל בין השאלות הקשורות עם מחירי הדלק - אשר על סעיף הדלק יהיה דיון בשבוע הבא - לבין השאלות הפיסקליות. כתוב כי התצרוכת של הבנזין היא - ברור שזוהי ירידה הרבה יותר גדולה, כי באופן טבעי הייתה צריכה להיות עליה יותר גדולה. הנה כי כן, עוברים למנועים של דיזל. פעם שמעתי הסבר על בעיה זו, ונאמר לי כי ענין זה קשור לא רק במחיר והמסים שחלים על הבנזין, אלא הוא קשור גם בהכנסות מהרשיונות וגם בהוצאות הייבוא של האוטומובילים בעלי מנועי דיזל אשר עולים יותר ביוקר במטבע חוץ. הייתי רוצה לחדש את בדיקת הבעיה הזו: האם למדינה, מכל הבחינות - גם מבחינה פיסקלית וגם מבחינת ההוצאה במטבע חוץ וכן גם מבחינת תצרוכת הדלק לפימחירו במטבע חוץ - כדאי לה הדבר? מה הם הנימוקים למדיניות המחירים של הבנזין, אשר על כל ליטר בנזין הוטלו מסים של 180 פה, ואשר זו הסיבה המכרעת הגורמת להעברת התחבורה בשימוש בדיזל? ברור הוא, שאם לא היה כדאי הדבר, לא היו עוברים לדיזלים. גם המכוניות הקטנות עוברות כעת למנועי דיזל. בדרך לירושלים אתה יכול לראות מוניות רבות שמברו לדיזל, וזאת אינני מבין. לעומת זה אני מבין מדוע המכוניות הכבדות עברו לדיזלים, כי שם זהו דבר יסודי והכרחי. אבקש את מר שרף להביא בפנינו את ההנמקות לסעיף זה.

י. אפרתי:

אני מציע להוריד את מחירי הבנזין, ולעומת זאת - להעלות את מחירי הסולר. רצוני לדעת, אם נכונה הידיעה שיבוא שינוי כזה; אם זה נכון, הרי שבעלי המכוניות חייבים לדעת זאת, כי אחרת - שינוי כזה עלול לגרום נזק קשה.

(ב) לגבי ההובלה הכבדה - חייבים למצוא

מוצא בנוגע להטלת המסים.

י. בדר:

הייתי מבקש לקבל אינפורמציה מלאה על ענין צנורות הנפט - כמה הם עלו עד עכשיו? אני כולל בשאלתי זו גם את צנורות הנפט הגלמיים, וכך את צנור הנפט שבקו חיפה-הרצליה. מי הם בעלי החברות האלה, וכיצד הן החארגנו?

באיזו מידה צנור הנפט השפיע על ההובלה עצמה? אני מניח, כי הצנור שבקו חיפה-הרצליה הביא לידי הפחתת השימוש במכוניות הובלה, וכך זה השפיע - במידה קטנה יותר - על השימוש בדחלק. מצד שני - הוצאות ההובלה הן בודאי קטנות יותר עכשיו. אם כן, כיצד זה ישפיע על הוזלת הדלק (א. בהיר: או על הוזלת הצנור) אם ניקח בחשבון את הורדת הוצאות ההובלה? אין ספק שהדבר השפיע על מחיר הדלק.

ועוד דבר: כיום ישנם הבדלים במחירי הדלק שנמכר בחיפה, בירושלים או בבאר-שבע. ההבדלים במחירים נגרמים ע"י ההובלה. עתה, מאחר שהונם צינור הנפט, חייבת לבוא הוזלה במחירים. אני שואל: האם אפשר יהיה להקטין את ההבדל במחירי הדלק, ואם לא - מדוע לא?

מר שרף: מה שנוגע למסים אני יכול להשיב עכשיו.

לא הייתה לנו חכנית של העלאת המס על גז. לי לא ידוע על חכנית כזו. המס על הגז הועלה ב-200 פה על קילו. הצריכה בגז עלתה ב-40%. אנו יודעים על עליה זו מגביית מס הקניה על כלי הגז. אכן יש גידול מה, אולם זה לא התפחח; זה גדל, אך לא כפי שזה גדל בשלוש השנים האחרונות.

רצוני לציין, כי אין ארץ בעולם ששם חזרו מגז להשתמש בחשמל. (י.ש. רוזנברג: בארצות הברית חזרו מהגז לחשמל). יתכן ששם החשמל זול יותר.

לשאלתו של חבר הכנסת רובין: הגידול בכמויות הסולר הוא ב-3%, אבל במס זה לא יהיה משום המעבר מהבנזין לסולר. הדבר היחידי אשר מתקן במקצת את ההכנסה הוא, התצרוכת המוגבלת של הבוטגז. התנועה בכבישים מורגשת, וישנה ירידה אבסולוטית ומוחלטת בבנזין. רצוני לומר כי משרד התחבורה לא תמיד נמצא יחד אתנו בסירה אחת, משום שמשרד התחבורה נתון ללחץ מצד הנהגים, ואילו אנו איננו רגישים כל כך כלפיהם. משרד התחבורה נתן רשיונות לדיזלים למכוניות כבדות, וגם למוניות ואף למוניות יותר קטנות.

משרד התחבורה מקציב מטבע, ולאחר מכן הוא עוקב אחריהם. בהתאם למחקר שנערך באותו דו"ח אשר היה נגנז אילולא פורסם בעתונות, נאמר כי כל ההובלה אשר היא למטה מ-8 טון, הרי שמבחינת המשק לא כדאי להעבירה למנוע דיזל ואף לא כדאי יהיה להשתמש בסולר. אולם, נאמר כי הגבול הוא מ-6 טון. וכך, בהתחשב עם העובדה שכל ההובלה של הנוסעים בכלי רכב היא למטה מ-30 נוסעים, הרי שלא יהיה כדאי לעבור לדיזל. אוטובוס שאין לו כל כך הרבה נוסעים, הרי שגם לו לא כדאי להחליף לדיזל.

אולם, הדבר כדאי לנהג, לאחר שהוא שילם את דמי הרשיון הגבוהים. מונית שנוסעת 30 אלף ק"מ מרוויחה 250 אלף לירות יותר. אם הוא נוסע 60 אלף ק"מ, הרי שהרווח הנוסף הוא בין 5000 ל-6000 לירות הפסד של מס. לכן אנו בדעה שיש להגדיל את מס הרשיון של דיזל למכוניות קטנות. זהו אובייקט של מס.

על השאלה הנוגעת להפרשים שבמס על בנזין, נפט וסולר, אני משיב: ההפרש אצלנו הוא הגבוה ביותר בעולם. בצרפת הוא גם כן גבוה מאד. ישנה אפשרות להקטנת ההפרש, והיא: או להוריד את המס שמוטל על בנזין, ומצד שני - להגדיל את המס שמוטל על הדיזל והוסולר. נפט וסולר אפשר לעשות ביחד. הנפט הוא יותר יקר במחירי המשק, ואסור ליצור הפרש כזה עד כדי הבאת בעלי המכוניות להשתמש בנפט ולא בסולר. אולם, איננו רוצים לבחור דוקא באובייקט זה, הנקרא נפט, ולהעלות את המס עליו, בהתחשב עם חסרי היכולת שמשתמשים אך ורק בנפט.

לעומת זאת, קשה להעלות את המס על הסולר, משום שעלינו להתחשב עם החקלאות.

לשאלתו של חבר הכנסת דייך, רצוני להשיב, כי קשה מאד להבדיל בין היעוד של השימוש בדלק. באמריקה, למשל, מבדילים. שם מוטל מס על דלק, והחקלאים שקונים דלק, מגישים בסוף החודש את קבלותיהם, ולאחר הוכחה מחזירים להם את המס בחזרה. אולם, כנראה, אצלנו קשה מאד להנהיג שיטה זו, משום שהיעודים אצלנו הם שונים, ואיננו רוצים להכניס עצמנו לענין זה.

בקשר לבעיית הליברליזציה - זה קשה לדעת, משום שהיא קיימת רק שני חדשים. אנחנו העלינו את המס לפי מחירי השוק. מוטל מס מגן על מכוניות של קייזר-פרייזר. הוא היה, לדעתנו, מס יקר מדי. אולם, מכוניות אלו משלמות פחות מס מאשר משלמים בעד המכוניות הקטנות המובאות מצרפת. שם המס עליהן הוא כמעט כפול.

בקשר להכנסות מדלק, רצוני להשיב: עד סוף חודש ינואר, ההכנסות היו 33,8 מליון לירות. ההכנסות ממס על דלק היה 30,8. אנחנו, למעשה, בודקים באופן מדויק את המס. יש ותמצאו במס סכום אשר הוא לאין ערוך יותר גבוה מאשר צריך להשתלם במשך 11 חדשים. אולם, לאחר מכן, בודקים ומבקרים הכל ומוצאים מה צריך להיות המס באופן מדויק.

בקשר לדו"ח גבעוני (?) - הוא נמצא כעת בדיון בממשלה. פה ישנן 2 או 3 אפשרויות של ויסות: או להקטין או לבטל את המס שמוטל על הדיזלים קטנים, או - לאסור ייבוא כל מכונית אשר היא מתחת ל-75 כוחות סוס, או להעלות את דמי האגרה של הרשיון עליהן.

מר סורוקר:

על מרבית השאלות תקבלו את התשובות מקוזלוב,
אשר יבוא אליכם בשבוע הבא.

אולם רצוני להשיב על שאלותיו של חבר הכנסת
בדר, הנובעות לענין הצנור: ברגע שהוועדה תגיע לענין הצנורות, אני
מציע שאז אנו נכין את התשובות על השאלות ונמסור אותן לחברי הוועדה
משום שהחומר הזה הוא סודי ביותר.

בקשר לשאלתו של חבר הכנסת דייך - השפעת
המס על החקלאות, רצוני להשיב: לחברת החש מל אין קרן השוואה.
העדיפויות במערכת המחירים ניתנות במסגרת חברת החשמל לחקלאות וכו',
וזה בערך מיליון לירות הוזלת התעריף של החשמל לחקלאות.

קרן ההשוואה השנה היא 200 אלף לירות, והיא
ניתנה לפי הערכת "מקורות". מכל מקום, תשמעו על כך ממר קוזלוב.

א. בהיר:

אני מבקש שיהיה לנו דיון בוועדת הכספים
על ענין הדלק. אני מעונין לדעת מה צריכה
להיות המדיניות של הבעיה הזו, משום שהבעיה הזו קשורה עם החקלאות
ועם התחבורה, ואני חושב שהיא מאד רצינית.

היו"ר י. גורי:

אינני סובר שאנו נוכל לעשות זאת במסגרת
הזמן של חדשים שעומדים לרשותנו.

אנו עוברים לסעיף: בלו, טבק, משקאות וכו'."

י. בדר:

לגבי טבק רצוני לומר את דעתי: חושבני כי
הגיע הזמן לייצר טבק מקומי. ולגבי הטבק
המקומי אני סבור כי הגיע הזמן לחשוב באופן מעשי על ביטול השיטה
הפרוגרסיבית והטלת שיטה פרופורציונלית על המחיר. מדוע אני מציע
שיטה זו? כי שיטה פרופורציונלית, עד כמה שהיא רצויה לגבי כוח
הקניה של האדם בכללותו, או היכולת שלו מבחינת הכנסתו, או את הרכוש
שלו בכללותו - בשיטה זו יש משום הגיון. זהו מס בהתאם ליכולתו של
האדם.

לגבי מסי העקיפין - אולי לא כל מסי העקיפין,
אבל לגבי מסי עקיפין מסויימים - השיטה הפרוגרסיבית אינה מבטיחה שבעל
יכולת יותר גדולה ישלם את המס; קודם כל, משום שלא כל אחד מעשן;
שנית - לא כל אחד מעשן אותה כמות של טבק; שלישית - לא כל אחד מעשן
אותו סוג של טבק. ויש להבדיל בין אלה שמעשנים מקטרת לבין מעשני
הסיגריות. הרי אינך יכול להניח שאדם עשיר מעשן סיגריות יקרות, ואילו
אדם עני - מעשן סיגריות זולות. משום כך אני אומר כי המס הפרוגרסיבי
על הסיגריות איננו מבטיח איזה שהוא צדק סוציאלי. מאידך - המס
הפרוגרסיבי על הסיגריות גורם נזקים על גורמים משקיים. משום שהמס
דוחף את האנשים לעשן סיגריות יותר זולות. ועובדה היא שמעשנים רבים
עברו לסיגריות זולות.

אני חושב כי אינטרס המדינה מבחינה משקית,
כמו בכל יצור אחר, חייבת לדאוג שהתוצרת של הסיגריות תהיה משוכללת
במידת האפשר, כדי שהצרכן ישתמש, במידת יכולתו, בתוצרת יותר טובה,
ואז המחזור יהיה גדול יותר וממילא גם המחזור של האוצר יהיה יותר
גדול. אם דבר זה חלוי, כמו יתר הדברים, במטבע חוץ - ניחא; אולם,
אם זה חלוי במידה רבה בעבודה מקומית, באריזה יותר טובה, ואחרי הכל
זה גורם תענוג לצרכן המעשן - הרי שיש לתמוך בכל זה.

הייתי רוצה לדעת אם ענין זה הוא ריאקציוני?
האם הממשלה הסוציאליסטית באנגליה ובשבדיה הטילו מס פרוגרסיבי על
טבק?

חושבני, כי מבחינת הכנסות האוצר, המס
הפרופורציונלי יגרום להכנסות מרובות יותר. התוצאה היחידה אשר תהיה

היא, שהאנשים יעברו לסוגי טבק יוחר קלים, ומבחינה בריאותית הם טובים יותר. אני מבין כי אנו חשבנו על מס פרופורציונלי, אולם התחשבנו באינדקס.

אני שואל את עצמי ואת היושב-ראש מר גורי: באיזו זכות אדוני ואני מקבלים תוספת יוקר עקב עליית מחירי הטבק? האם אנחנו מעשנים? האם תוספת זו מגיעה לנו? (היו"ר י. גורי: ללא כל זכות).

אינני רוצה להיכנס לעובי בעיית האינדקס. אבל רצוני להתעכב על בעיית הסובסידיות: אם אני רוצה לשנות חלב, מדוע שישלמו עבורי סובסידיה? הרי אני הוא שרוצה לשנות חלב ואני חייב לשלם את החשלוּם בעבור החלב במלואו, ואין זה מגיע לי שישלמו עבורי.

בקשר למס פרופורציונלי ביחס למחיר חפיסת הסיגריות ... (י.ש. רוזנברג: מדוע אינך לוקח בחשבון את הנייר של אריזת הסיגריות?) אמרתי, כי מחיר חפיסת הסיגריות מעודד גם את הייצור וגם גורם לידי כך שיש לשכלל את הסיגריות, וכך זה מעודד את הצריכה. התיאוריה של הכלכלה אומרת, שמחוייבים לשאוף להביא לידי סיפוק והנאה האפשריים ביותר. אם כן, מדוע אנו חוסמים בפני המעשן, אשר הוא בעל יכולת - מדוע אנו חוסמים בפניו ואיננו גורמים לו תענוג להינות מעישון סיגריות טובה יותר ע"י מס יותר פרוגרסיבי? אם הסיגריה היא טובה יותר, אזי היא גם יקרה יותר.

היו"ר י. גורי: רצוני לשאול אותך שאלה: נוסף למה שמנית פה, אמרת - בין היתר - כי זה יגרום להכנסה יותר גדולה. כדי שזה יכניס יותר, הרי ע"י זה שאנו יורדים מסולט המעלות של הפרוגרסיה, אנו צריכים להעמיס על אותו סולם את אותו הפרש על השלבים השונים של הפרופורציה. עתה, אדם שרוצה לקבל סטיספקציה, אינו קופץ מהמין הזול ביותר שעליו מוטל מס נמוך ביותר, לסוג של סיגריות הגבוה ביותר, אלא - הוא עובר לעשן סיגריות מסוג שלאחר הסוג הנמוך הראשון, ואז הסוג השני - אליו הוא עבר - איננו כה יקר. ברגע שאתה מעמיס על הסוגים השונים, יתכן שאדם שברצונך לגרום לו סטיספקציה, איננו נהנה מכך. אין זה ברור לי. האם עשית את החישובים הללו?

י. בדר: אני חושב שיעשנו פחות במקצת, אך סוג הסיגריות יהיה טוב יותר. הפרשים יהיו קטנים.

היו"ר י. גורי: אינני חובע ממך מיד חשובה. בעצם, שאלתי מופנית גם כלפי מר שרף. יכול להיות שמר שרף בחשובתו, יענה על כך.

י. בדר: יש אצלנו רגישות מסוימת, וכל אדם שהכנסתו יותר קטנה יכול להשיג את חבילת הסיגריות הזולה ביותר. הרי זהו מצרך בבחינת להם. אני תמיד אמרתי, כי אני נגד כל מתן סובסידיות, אולם, על הלחם ממש אמרתי, כי אנו מחוייבים להשאיר את מחירו זול. אסור לנו להביא לידי זה שאנשים ירעבו. ואני ראיתי אנשים רעבים ממש, וישנם מיליונים כאלה; ראיתי אותם בפולין ובגבולות רוסיה. לכן אני אומר, שמצרך כמו לחם צריך להיות זול.

י.ש. רוזנברג: לפני הסעיף של טבק, יש סולם של דברים אשר עליהם מוטל מס, והם: קלפים, גפרורים ועוד.

אני מציע, לגבי גפרורים, לבטל את המס הסמלי. לשם מה נחוץ מס כה קטן? (מר שרף: מוטלת פרוטה אחת על גרום של גפרורים. הנה, חברת "נור" מכרה 16,500 גרום גפרורים בחודש דצמבר, והמס שנגבה היה בסכום של 16 לירות.) אם כן, לשם מה הוא נחוץ? (מר שרף: הוא נחוץ למען הסטיסטיקה).

מר שרף:

מוטל מס מכס לחוד ומס בלו לחוד. על ייבוא של סיגריות מוטל מכס. אנו מבדילים בין טבק וסיגריות. על טבק מוטל מכס, ועל סיגריות שמיוצרות כאן מוטל גם בלו.

מביאים טבק מחו"ל, משלמים בעדו מכס. טבק זה מיועד לערבוב וירג'יניה עם טבק מזרחי. לאחר מכן, התעשייה משלמת בעד טבק זה גם בלו. המכס הוא די גבוה. אנחנו מקבלים בייבוא סיגריות 10 לירות מס על כל דולר. אני מביאים 6% מכלל התצרוכה.

בחודש דצמבר עישנו 9,750,000 קופסאות סיגריות. (מר סורוקר: "קריפס" שבאנגליה קבל 5 ל"ש על כל דולר יבוא של סיגריות).

בקשר לשאלתו של חבר הכנסת בדר: היה זה "סטייטמנט אוף פוליסיי", ואני חושב שהמס היה צריך להיות פרופורציונלי, אלא האינדקס נתלה והחזיק אוחס. השנה קרה לנו שהפסדנו 3-4 מיליון לירות מס משום שהעלינו את מחירי הסיגריות. בינתיים, נעשו הסיגריות הזולות מקובלות בחברה, והצריכה שלהן אינה פוחתת למרות שהעלינו אותן.

30% מעשנים סיגריות יקרות; 30% - זולות ו-40% מעשנים מהסוג הבינוני. זה מראה עד כמה אנחנו טעינו. יתכן ואנחנו נשנה את כל בעיית העישון.

2,5 מיליון עשנו "דגל"; 2,5 מיליון עשנו "אל-על" ולמעלה מ-2 מיליון עשנו סיגריות עם פילטר. מספרים אלה מבוססים על השעורים הקיימים. עד סוף חודש ינואר קבענו סכום של 25 מיליון לירות בלו על סיגריות, ואכן עתה זה עומד ומתאושש במקצת. הנה, בול הבטחון גם כן מוטל, ושם קבוע סכום של קרוב ל-2 מיליון לירות. איננו יודעים אם אנו נגיע ל-38 מיליון ל"י. בסכום של 40 מיליון לירות נכלל גם בול הבטחון. בשנה זו בול הבטחון הוא בסכום של 3,5 מיליון לירות.

י. בדר:

אתה חייב להעביר את כל בעיית בול הבטחון. הרי אינך יכול לנהוג פעם כך, ופעם כך.

מר שרף:

לקראת השנה הבאה, אנו מכניסים את בול הבטחון בכל סעיף אשר הכנסתו קטנה.

י. בדר:

בדבר ההסבר אתה יכול להכניס כל מיני הסברים, אבל מה שדרוש מבחינה משפטית פורמלית הוא, שחייב להיות חוק.

מר שרף:

טבק איננו חוק, זהו דבר רגיל.

כשהיה מבצע סיני אמרנו כי צריך לגבות את בול הבטחון. כפי שזה הובא לכנסת בזמנו, הרי שכך המשכנו ללכת לפי זה. מה שנקרא חוק בול בטחון, אזי זה מופיע כבול בטחון, אולם אין זה אלא בלו רגיל.

י. בדר:

בול הבטחון מוגבל בזמן.

אינני חושב שזו צורה טובה לכלול בסעיף הכנסה איזה שהוא דבר אשר הוא זמני. הייתי רוצה לדעת, כיצד אתם חושבים לכלול את בול העליה?

מר שרף:

אנו אומרים, שכל מה שמופיע השנה כבול בטחון, אנו נמשיך לקיים את זה.

מכל מקום, אנו מסבירים את זה בכל סעיף וסעיף.